

Virtuális tanulási környezetek használata – egy tanév tapasztalatai

Use of Virtual Learning Environments – Experiences of one Semester

The roots of virtual learning environments (VLE) go back to distance education, a process which allows the service of teaching and the consumption of this service to be displaced from one another both in time and location. Such a displacement is made possible by the different inherent characteristics of the two procedures.

The resulting asynchrony is an indigenous feature of this type of teaching/learning since the complete process has to be thoroughly designed, broken down to its sub processes. In this respect, however, there is no apparent difference between VLEs and distance learning. The novelty of VLEs is brought by the fact that the teacher and his/her students can develop together the learning path. Thus they are not bound to follow a rigid order of acquiring skills and knowledge previously designed by authors of books and softwares.

Coospace is one example of such VLEs. Being developed by a Hungarian team, it has been available for use for the last three semesters at the Budapest Business School. This environment has been used and tested during both terms of the 2007/08 academic year by three of my third year student groups.

In my presentation I will give a structured description of my experience while teaching with Coospace. I will specify what the strengths and weaknesses of this tool are, thus explaining in which areas it is possible to use VLEs effectively.

Having collected altogether 84 anonymous surveys (37 in 2007 and 47 in 2008) about my students' opinion, I will reflect on their ultimate user experience as well.

I am convinced that the presentation will add to the expertise of our colleagues using Coospace in our school. I also trust that by answering questions that have emerged while using Coospace, the presentation will serve to foster and motivate further colleagues to use VLEs, and use them effectively, as an integral part of the everyday practice.

Main points of the presentation are:

- A short presentation about the properties of VLE's
- Experiences with Coospace in 2007 and 2008 in three German language groups
- Conclusion and recommendations

A VTK-k és tulajdonságaik rövid bemutatása

Gyökerei, fejlődése

A virtuális tanulási környezet (továbbiakban VTK) gyökerei a *távoktatásig* nyúlnak vissza, ami során a tanítás szolgáltatása és annak fogyasztása, a szolgáltatások természetétől elütő módon, térben és időben elválílik egymástól. Ez az aszinkronitás komoly változás, hiszen a tanulási folyamatokat így nagyon alaposan, részfolyamatokra lebontva kell megtervezni. Ebben a VTK és a távoktatás tekintetében nincs nagy különbség. Távoktatás régóta működik, kipostázott tanulócsoportok, kazetták, később CD-k formájában. A nagy ugrást a számítógép, majd később az internet megjelenése hozta. Az előbbi a számítógép alapú tanulást (CBT), az utóbbi a webalapú tanítást (WBT) tette lehetővé. A VTK abban hoz(ott)

* BGF Külkereskedelmi Főiskolai Kar, Német Nyelvi Osztály, főiskolai adjunktus.

nagy változást, hogy a folyamatokat immár a tanárok és a diákok közösen képesek megtervezni, nem egy előre eltervezett tanulási útvonalat kell bejárni, amit könyv- és szoftverszerzők gondosan megterveztek.

A webhasználat öt szintjét tekintve, melyek az információs célú, kiegészítő-támogató célú, átfogó, alapvető célú, központi kommunikációs, teljes körű informatizáltság, a legtöbb intézmény ma is még csak kezdeti stádiumban jár, de a cél a feljebb elhelyezkedő, nagyobb fejlettséget jelentő szintek elérése. (HARMON és JONES, 1999) Az informatizáltság fokát mindenki lemérheti a saját tapasztalatain, és láthatja, hogy a helyzet nem homogén, hanem tanszék és tanárfüggő. Ez valamilyen szinten érthető, mert ma a tanár számára az intenzív webhasználat kb. háromszor annyi időt igényel felkészülésben, mint egy hagyományos kurzus. (KOMENCZI, 2004) Ez azonban idővel megtérül, hiszen az így előállított tanulási tartalmak a későbbiekben is kisebb-nagyobb átalakításokkal felhasználhatók.

Általános jellemzői

A *kommunikáció* talán a legmeghatározóbb jellemzője a VTK-nak. Mind a szinkron (valós idejű), például chat, messenger, mind az aszinkron formája, mint például a fórumozás. Ezzel elkerülhető az online munka során az elszigetelődés. Fontos jellemzője, hogy szabályozottan, de bármikor, helyileg *bárhol hozzáférhető*. *Gyorsan lehet frissíteni*, beilleszteni a legújabb tartalmakat. Akár nemzetközi együttműködésre is lehetőséget ad. *A tanulók tevékenységét követni* lehet.

A VTK-k között vannak *fizetős*, professzionális, általánosabb igényeket kiszolgáló környezetek (ilyen a főiskolánk mindhárom karán használt Coospace is), melyek mögött komoly támogatás (support) is áll, és nyílt forrás kódú (open source), *ingyenes*, rugalmasabb, speciálisabb igényeket jobban kielégítő megoldások, melyeknél a támogatást és fejlesztést, frissítést házon belül kell megoldani. Európában népszerűek a fizetős VTK-k (Blackboard, és WebCT), de egy angliai jelentésből kiderül, hogy a felsőoktatási intézmények egy harmada saját házon belül és intranetén oldja meg ezt a feladatot. Ennek költségekai vannak, illetve, hogy így igazán testre szabható környezetet alakíthatnak ki. (BRITAIN-LIBER, 2004)

A 2007-2008-as tanév tapasztalatai

A Budapesti Gazdasági Főiskola mindhárom karán 2007 szeptemberétől érhető el a Coospace nevű VTK, melyet magyar cég fejleszt, és a fizetős VTK-k közé tartozik. Én megjelenése óta aktívan használom az összes csoportomban, és már az első szemeszter végén kíváncsi voltam a hallgatói visszajelzésekre, ezért anonim kérdőívet töltöttem ki a félév végén. Ezt a megkérdezést a második szemeszter végén megismételtem.

A kérdőívről

A kérdőíveket a 2007/2008-as őszi és téli szemeszterében töltöttem ki harmadéves német üzleti nyelvet tanuló hallgatókkal, akik 18 és 24 év közöttiek voltak és kétharmaduk lány volt.

A kérdőív a Coospace-re vonatkozott és a rendszert fejlesztő cég, a Dexter Informatikai Kft. bocsátotta rendelkezésemre. Ezt a kérdőívet már korábban is használták más felmérésekben, így én is változatlan formában töltöttem ki.

A kérdőív kitöltése teljesen anonim módon történt, csak azt mutatta meg a rendszer, hogy valaki kitöltötte-e azt. Megjegyezném továbbá, hogy voltak olyan kérdőívek, melyeken nem volt kitöltve minden kérdés.

Az első alkalommal (2007 decemberében) a Coospace-kérdőívet 37 hallgató töltötte ki.

A 2007/3-as csoport 19 hallgatójából 16, a 2007/6-os csoport 15 hallgatójából 10, a 2007/15-ös csoport 14 hallgatójából 11 töltötte ki a Coospace-kérdőívet.

A második alkalommal – 2008 májusában – a Coospace-kérdőívet 47 hallgató töltötte ki.

A 2008/3-as csoport 20 hallgatójából 19, a 2008/8-as csoport 22 hallgatójából 16, a 2008/13-as csoport 21 hallgatójából 12 töltötte ki a Coospace-kérdőívet. Így összesen 84 kitöltött kérdőívvel rendelkezem.

22 hallgató volt, aki 2007-ben és 2008-ban is nálam vette fel a kurzust, így kétszer tölthették ki a kérdőívet, azonban közülük csak 15 töltötte ki azt mindkét alkalommal. Érdekes lenne, és nyilván tanulságokkal járna az ő 2007-es és a 2008-as kérdőíveiket összevetni, azonban ez a korábban említett anonimitás miatt nem lehetséges.

A kérdőívek eredménye

2008-ra a rendszer megbízhatósága javult, 2007-ben még csak 51% szerint volt mindig elérhető, 2008-ban már 77% szerint volt ez így. A megbízhatóságot mutatja, hogy az „egy-két alkalom kivételével elérhető volt” kérdésnél rosszabbat egyetlen válaszadó sem adott meg.

2007-ben a hallgatók 11%-a minden nap többször lépett be a rendszerbe, 19% minden nap egyszer, a többség (57%) minden héten több alkalommal lépett be. A hallgatók 13,5%-a hetente legalább egyszer belépett a rendszerbe, ennél ritkábban senki sem!

2008-ban elmozdulás történ a ritkább használat felé, a hallgatók egynegyede csak heti egy alkalommal lépett be, pedig a feladatok száma és intenzitása nem csökkent, viszont a többség továbbra is hetente többször belépett (53%)

A rendszer működésének a sebességével nem volt gond (2007-ben 53%, 2008-ban 59% vélekedett így), ez tehát nem akadály a rendszeres órai használatnak.

A belépéssel csupán az elején volt gond („nem fogadta el a jelszavamat” 2007-ben 16%), de ez az első hetek elmúltával rendeződött, 2008-ban már gyakorlatilag senkinek nem volt gondja a belépéssel (96%).

A használat során a hallgatók többsége egyszerűen igazodott el a programban, 2007-ben a hallgatók 81%-a, 2008-ban már 85%-a adott 4-es vagy 5-ös osztályzatot.

Probléma esetén a hallgatók jellemzően csoporttárustól, oktatótól, ismerőstől kértek segítséget (2007-ben 44%, 2008-ban 48%) vagy önerőből próbálkoztak (2007-ben 44%-a, 2008-ban 48%), amíg sikerült megoldani a problémát. Érdekes, hogy mindkét kategóriában mindkét évben ugyanaz a százalék jött ki. A sűgót 2007-ben még 8% vette igénybe, 2008-ban azonban már senki.

A kérdőív rákérdezett a rendszer egyes szolgáltatásaira. Itt azonban sok hallgató nem adott választ. Feltételezhető, hogy csak azok adtak választ, akik használták is azokat, akik elzárkóztak nagy valószínűséggel nem vették igénybe azokat a szolgáltatásokat. 2007-ben a legritkábban véleményezett szolgáltatások – melyek így felhasználó szemmel a leghaszontalanabbnak bizonyultak – a *Naptár* (37-ből 34), a *Hirdetőtábla* (37-ből 34) és *Dokumentumok megosztása* (37-ből 35) voltak. 2008-ban pedig a *Naptár* (47-ből 45), *Hirdetőtábla* (47-ből 45), és az *Értesítések rendszer eseményekről* voltak (47-ből 45).

A válaszadók értékelései alapján a következő kép rajzolódik ki.

A szolgáltatások használata erősen tanárfüggő, mi minden szemeszterben gyakorlatilag az összes szolgáltatást használtuk, de természetesen eltérő intenzitással. Fontos megemlíteni, hogy alapból pár szolgáltatás nem is érhető el a hallgatók számára, csak ha azt a tanár aktiválja számukra. Ilyen például a fórum létrehozásának és a dokumentumok feltöltésének lehetősége. Esetemben azonban a hallgatók ezeket a jogosultságokat megkapták, így kérdéseik értékelhetők.

A leggyakrabban használt szolgáltatás – kötelező volta miatt – a vizsgateszt-funkció volt, és ezzel az eredménytől függetlenül a többség 2007-ben (58%) és 2008-ban is (81%) elégedett volt. A hallgatók tehát értékelték a gyorsaságot, az objektív értékelést és a kiszámíthatóságot.

A hallgatók jelentős kisebbsége (2007-ben 12,5%, 2008-ban 25%) részesíti előnyben a hagyományos vizsgáztatást.

A további szolgáltatások közül a *Személyes üzenetek* használata erős szórást mutatott, de a többség nem igazán használta ezt, 2007-ben csupán 21% használta gyakran vagy nagyon gyakran, 2008-ban pedig 32%. Ez némiképp meglepő számomra, előzetesen azt vártam, hogy a hallgatók jobban fogják értékelni és gyakrabban fogják használni ezt a személyes kapcsolattartást lehetővé tevő szolgáltatást. A növekvő trend azonban biztató a jövőre nézve.

A *Fórum* használata is szórást mutatott, de elmondható, hogy a többség közepes gyakorisággal vagy annál is gyakrabban használta (2007-ben 66%, 2008-ban 74%).

A *Hirdetőtábla* funkciót, ahol a tanár tájékoztatta a hallgatókat az aktualitásokról, a hallgatók jelentős része nem kedvelte meg. 2007-ben 35% egyáltalán nem olvasta és bár 2008-ban ilyen hallgató már nem volt, de egyharmaduk még mindig alig-alig olvasta. Ez azért is furcsa, mert 2007-ben a hallgatók 97%-a, 2008-ban pedig 91%-a innen értesült új feladatról vagy időpont változásról.

A *Jelenléti alkalmak* szolgáltatás tanárfüggő, mert ezt csak a tanár jelenítheti meg a színtérben. Én ezt csupán pár fontos alkalommal tettem meg, ezért itt a válaszok inkább ezt tükrözik, 2007-ben 83%, 2008-ban 73% nem vagy csupán alig

használta ezt. Ha minden órát számítástechnikai teremben tudunk tartani, akkor ez azonban nagyon kényelmes eszköze lehet az adminisztrációnak.

A *Feladatbeadás* szintén nagyon gyakori szolgáltatás volt, ezt 2007-ben a hallgatók 97%-a, 2008-ban pedig 83%-a vette igénybe gyakran vagy nagyon gyakran.

Az *Önellenőrző tesztek* szintén népszerűek voltak, 2007-ben csak 5%, 2008-ban 20% vette ezt ritkán vagy nagyon ritkán igénybe. Érdekes, hogy míg 2007-ben 45% nagyon gyakran használta ezt a funkciót, 2008-ban csupán 24%. Az újdonság ereje tehát elmúlt, de a hallgatók többsége (37%), 2008-ban is gyakran használta ezt a funkciót.

A *Dokumentumok megosztása* 2008-ban sokkal intenzívebb volt. Míg 2007-ben a hallgatók 45%-a egyáltalán nem osztott meg semmit, addigra 2008-ban a hallgatók majdnem fele (48%) már gyakran vagy nagyon gyakran élt ezzel a lehetőséggel. Biztató tendencia.

Az *Értesítések rendszer eseményekről* szolgáltatás népszerűsége, mellyel a hallgatók e-mailben értesülhettek a legfontosabb újdonságokról, mint pl. új beadandó feladat, 2008-ra visszaesett, és a trend meglepő módon szinte megfordult. 2007-ben 42% nagyon gyakran használta és csak 16% egyáltalán nem, azonban 2008-ban csupán 11% használta nagyon gyakran és 33% egyáltalán nem. Egy későbbi esetleges SMS-értesítésről is kissé tartózkodóan nyilatkoztak a hallgatók. 2007-ben 38%-uk semmiről nem kért volna értesítést, 2008-ban ez oldódott kissé, és csupán 30% válaszolt hasonlóan. Egyébként, ha tehetnék, időpontváltozásról kérnének leginkább SMS-t (2007-ben 43%, 2008-ban 55%).

A *Naptár* szolgáltatást a többség egyáltalán nem használta (2007-ben 65%, 2008-ban 73%).

A szolgáltatások használatának intenzitásában azok bonyolultsága nem játszott közre, ez rendre 10% alatt maradt. Ez alól talán csak az *Értesítések rendszer eseményekről* szolgáltatás jelenthet kivételt, ahol ennek beállítása 2008-ban 11%-nak okozott gondot.

A hallgatók többségének nem okozna gondot, ha a jegyzetei a jövőben csak elektronikus úton állnának rendelkezésre (2007-ben 62%, 2008-ban 53%), de kevesebben adnának ezekért ki pénzt (2007-ben 43%, 2008-ban 34%), és a hallgatók többsége csupán havi 500 Ft alatt fizetne rájuk elő rendszeres jelleggel. (2007-ben 75%, 2008-ban 63%).

A megkérdezett hallgatók nem használják mindenhol a Coospace-t, de 2007-ben 90%-uk, 2008-ban 80%-uk máshol is szívesen használta volna. 2007-ben a hallgatók többsége észlelt pozitív változást a rendszerben (54%), 2008-ban azonban ez az innováció leállt, 90% szerint nem változott semmi.

Össességében a rendszert 2007-ben a megkérdezett hallgatók többsége (78%) az iskolai értékeléssel megegyező ötfokú skálán négyesre értékelte, ötöst 8%, hármast 14% adott. Hármasnál rosszabbat senki nem adott.

2008-ban már finomodott az értékelés, a rendszert a többség (66%) még mindig négyesre értékelte, azonban ötöst 21% adott, hármast 9%, kettést 4%.

A Coospace egyik fejlesztőjével folytatott levelezés alapján a rendszer átlagos értékelése négyes, és a megkérdezettek 80%-a más kurzusokon is szívesen használná azt. (DOBOS, 2008) Ezek az eredmények összhangban állnak a főiskolánkon mért, fent ismertetett eredményekkel.

Konklúzió, javaslatok

A kérdőív eredményei alapján elmondható, hogy a hallgatók visszajelzései szerint:

- a Coospace *stabil, könnyen használható tanulási környezet*, az óra menetét nem hátráltatja, tehát az ilyen irányú aggályok alaptalanok,
- *szolgáltatásainak többsége jól használható*, és a hallgatók többsége is pozitívan fogadja azokat.

A VTK-k segítségével sok adminisztratív, sematikus feladatot tudunk egyszerűbbé, gyorsabbá tenni, a virtuális térbe/osztályterembe kihelyezni, így a felszabaduló időnként más fontosabb, aktuálisabb feladatokra összpontosíthatjuk. Nem utolsósorban a VTK-t nagyon sok egyéb más információs és kommunikációs technológiai (IKT) eszközzel (pl. aktív táblával) lehet kombinálni, így növelve tovább annak hatékonyságát.

Végezetül a döntést és használatot megkönnyítendő álljon itt egy általam összeállított lista a Coospace használat során szerzett pozitív és negatív tapasztalatokról.

- **Erősségek**
 - ⇒ Mechanikus, sematikus tanári tevékenységek kiszervezése hatékonyan, pl. feleletválasztós tesztek, jelenléti ívek stb.
 - ⇒ Tesztek rövid idő alatt nagy mennyiségben, automatikus javítással lehetségesek. Példa: teljes első évfolyam szintfelmérő tesztje. Német nyelvet tanulók esetén ez 100 főt érintett. Két fő volt szükséges a teremfelügyelethez, egy ember írta a tesztet, így sokkal hatékonyabb, gyorsabb volt az egész folyamat. Eredmények Excel-táblázatban kiexportálhatók. A csoportbeosztások aznap délután elkészültek, és kinyomtatva kint voltak a tanszéki hirdetőn, illetve felkerültek a Sharepoint-ra.
 - ⇒ Beadandó feladatok menedzselése sokkal átláthatóbb, jobban paramétrezhetőbb (beadási határidők, javítási határidő stb.)
 - ⇒ Az egész félév teljesíthető akár egy darab fénymásolat nélkül.
 - ⇒ A kommunikáció sokkal intenzívebbé válik, tanár-diák és diák-diák relációban. A konstruktivista pedagógiai megközelítés szempontjából, miszerint a tanulási tartalmakat az egyén szociális kapcsolatain keresztül kommunikáció során sajátítja el, ez kulcsfontosságú pozitív változás, különösen idegen nyelv esetében.
 - ⇒ Mivel a tanulási folyamatokat immár a tanárok és a diákok közösen tervezik (tervezhetik) meg, nő a tanulói motiváció.
 - ⇒ Oktatói értékelésre és egyéb anonimitást is biztosító kérdőívek kitöltésére is alkalmas. Ezzel saját munkánkat is objektíven ellenőrizni tudjuk.
- **Gyenge pontok**
 - ⇒ Esszészerű feladatoknál a javítás nem lehetséges automatikusan, igaz a Word-ön belül a *Korrektúra* menüpont *Változások követése* opcióval ez nem olyan bonyolult, de a menedzselés még így is sokkal jobb, átláthatóbb, jobban paramétrezhetőbb, mint e-mailen keresztül. Nem árasztják el a tanár postaládáját a hallgatók e-mailjei, amit aztán manuálisan kell szortírozni. Itt

egy fájlban letölthető a csoport teljes feladata. Ez időkímélő is, hiszen a letöltést elég egyszer megtenni, az előre beállított beadási határidő után. Így felesleges viták is elkerülhetők a hallgatókkal, ugyanis a határidő után a rendszerre nem tölthető fel fájl.

- ⇒ A Coospace a kollaborációt, a csoporton belüli együttműködést igénylő feladatformákat nem támogatja annyira, ezért kiegészítő megoldások (pl. Google Docs) vagy más virtuális tanulási környezetek (pl. Moodle) szükségesek.
- ⇒ Tanári időráfordítás sokkal nagyobb, egyes tanulmányok szerint háromszorosa a hagyományosnak. (KOMENCZI, 2004). Személyes tapasztalataim még ennél is nagyobb időráfordítást mutatnak, de ez hosszú távon megtérül, igaz a változások és újítások folyamatos nyomon követése a hatékonyság és gördülékenység érdekében elengedhetetlen.

A tények tükrében és a felmerülő problémák ellenére elmondható, hogy a VTK-k használata rendszerezettebbé és a hallgatók számára átláthatóbbá teszi a tanári munkát. A pozitív hallgatói visszajelzések alapján a bevezetésük, illetve alkalmazásuk kívánatos, mert ezáltal a hallgatói elégedettség növekedhet, ami pozitívan hathat vissza a hallgatók és a tanárok motivációjára, ezen kívül a hallgatói elégedettség minőségbiztosítási okok miatt sem mellékes. Így végeredményben mindenki, aki részese a felsőoktatásnak: hallgató, tanár és intézményfenntartó csak nyertese lehet a VTK-k használatának.

Irodalom

- BRITAIN, S., LIBER, O. (2004): A Framework for the Pedagogical Evaluation of eLearning Environments. 2008. 04. 26-i megtekintés, JISC http://www.jisc.ac.uk/uploaded_documents/VLE%20Full%20Report%2006.doc
- DOBOS LÓRÁNT (2008): Dobos Lóránttal, a Coospace egyik fejlesztőjével folytatott személyes levelezés.
- HARMON, S. W., JONES, M. G. (1999): The five levels of web use in education: Factors to consider in planning an online course. *Educational Technology*, 39. (6), 28-32
- KOMENCZI BERTALAN (2004): Médium vagy módszer? *Iskolakultúra*, 2004. 12. sz. 49-63.